

NOTAT – genoplivning og hjertestartere på plejecentre

Som følge af den teknologiske udvikling er der udviklet hjertestartere, som er små og relativt nemme at betjene, bl.a. fordi de er udstyret med en stemmeguide. Derfor er tilgængeligheden af hjertestartere i det offentlige rum og i institutioner øget. Der er ikke lovpligt, men kun en generel anbefaling til at sætte hjertestartere op i det offentlige rum og institutioner.

Dette notat tager ikke stilling til, om det er en rigtig eller forkert beslutning at have hjertestartere på plejecentre, men tager udgangspunkt i reglerne om genoplivning og fravalg af livsforlængende behandling.

Kan det på forhånd besluttes, at man undlader genoplivningsforsøg i en given situation?

En habil patient skal give informeret samtykke til konkrete behandlingsforløb og kan sige nej til behandling, herunder også livsforlængende behandling.

Beslutning om at undlade eller afbryde livsforlængende behandling/genoplivning ved livets afslutning skal dog meget ofte tages på patientens vegne, da en alvorligt syg eller døende patient ofte ikke er habil.

En læge kan beslutte at undlade genoplivning i følgende situationer:

- Hvis en inhabil patient vurderes at være uafvendeligt døende, dvs. hvor dødstidspunktet forventes inden for dage eller uger.
- Hvis videre intensiv behandling må anses for udsigtsløs - konkret vurdering af patientens helbredstilstand, udsigten til bedring og muligheden for behandling.

Juridisk set har lægen pligt til at inddrage inhabile patienters pårørende, men ikke til at følge deres eventuelle ønsker.

Livstestamente

En habil patient over 18 år kan give sine ønsker for behandlingsniveauet i tilfælde af senere inhabilitet gennem et livstestamente.

Det kan i livstestamente tilkendegives, at man ikke ønsker livsforlængende behandling i en eller begge af følgende situationer:

1. Hvor man er uafvendeligt døende.
2. Hvor man varigt er ude af stand til at tage vare på sig selv fysisk og mentalt som følge af sygdom, fremskreden alderdomssvækkelse, ulykke, hjertestop eller lignende.

Tilkendegivelsen er bindende for lægen i det første tilfælde, men kun vejledende for lægens beslutningsproces i tilfælde af varig inhabilitet som beskrevet under pkt. 2.

Pårørendes synspunkter

De nærmeste pårørende eller værger for en varigt inhabil patient har ikke kompetence til at træffe beslutning om at fravælge livsforlængende behandling fx hjertestopbehandling.

Nærmeste pårørende eller værger kan heller ikke kræve, at en patient får en bestemt behandling.

Det er den behandlingsansvarlige læge, der på grundlag af en lægelig vurdering er ansvarlig for valg eller fravalg af livsforlængende behandling.

Plejecentre

Plejecentre er en kombination af offentlig arbejdsplads med medarbejdere og privat beboelse for borgere, der er visiteret til en plejebolig.

Mange beboere på plejecentre er reelt helbredssvækkede og under behandling, men er ikke i et konkret behandlingsforløb.

Hvis de samme beboere er indlagt på en sygehusafdeling, vil de enten selv vil kunne kommunikere over for det behandlingsansvarlige sundhedspersonale, om de ønsker livsforlængende behandling, eller den behandlingsansvarlige læge kan vurdere, om en livsforlængende behandling vil være udsigtsløs, fx ud fra en simpel vurdering om genoplivning ved hjertestop i forhold til beboerens helbredstilstand ikke vil være klinisk effektiv.

På plejecentre er der langt mindre rum og mulighed for denne lægelige vurdering. Dette medfører rent juridisk, at langt de fleste situationer vil skulle ses som førstehjælpsituationer, hvor der uden videre skal handles og påbegyndes livreddende førstehjælp/genoplivning.

Pligt til genoplivning

Det har altid været, og er fortsat, personalets pligt at starte livreddende førstehjælp/genoplivning ved hjertestop og uventede dødsfald, da kun en læge må erklære en person død.

Derfor er det vigtigt, at personalet på plejecentre taler med beboerne om deres ønsker for livet og tanker om døden, og om beboeren ønsker genoplivning.

Hvis en beboer ikke ønsker genoplivning, skal den praktiserende læge orienteres. Det er derefter en lægefaglig vurdering af beboerens helbred, som afgør, om genoplivning kan undlades. Kun i disse situationer kan plejepersonalet undlade at påbegynde livreddende genoplivning.

Dermed handler pligten til genoplivning ikke om, hvorvidt der er en hjertestarter på plejecentret eller ej, men om et godt og respektfuldt samarbejde mellem beboer, plejepersonalet og lægen, hvor i indgår en afklaring af den enkelte beboers ønske om evt. genoplivning.

Retsstillingen for en beboer på et plejecenter er, at plejepersonalet kun i meget få tilfælde kan være fritaget for en pligt til at forsøge genoplivning med hjertestarter ved hjertestop.

Hvis den behandlingsansvarlige læge er til stede og vurderer beboeren for uafvendeligt døende, kan lægen undlade at igangsætte behandling, hvis den vurderes at være udsigtsløs.

Et registreret livstestamente vil kun meget sjældent være en mulighed, hvis en beboer på et plejecenter ønsker at undgå forsøg på genoplivning ved hjertestop.

Et livstestamente med ønske om fravalg af livsforlængende behandling er kun være relevant som begrundelse for ikke at tage en hjertestarter i anvendelse, hvis beboeren er varigt inhabil forud for hjertestoppet.

Der findes aktuelt ikke andre muligheder end livstestamente for med bindende virkning af afvise livsforlængende behandling på forhånd, og livstestamentet fungerer kun som en retsgaranti, hvis beboeren vurderes at være uafvendeligt døende.

Man kan fx ikke anvende plejetestamenter, der fortæller plejepersonalet om den ønskede pleje i medfør af den visiterede hjælp efter serviceloven, som grundlag for at undlade livsforlængende behandling.

Det er heller ikke juridisk muligt for hverken en beboer eller pårørende mundtligt at stille krav om fravalg af livsforlængende behandling, når fravalget ikke er knyttet til et konkret behandlingsforløb.

Straffelovens regler om handlepligt

Der er kun pligt til at hjælpe, hvis man skønner, at der er en at hjælpe.

Er man overbevist om, at en person er afgået ved døden, eller ikke vil kunne reddes, er der ingen handlepligt – det gælder alle uanset uddannelsesmæssig baggrund.